رحمت الٰهي

جو حقدار بڻائڻ وارا عمل

01-June-2017

هفتيوار سنتن ڀري اجتماع ۾ ٿيڻ وارو
سُنّتن ڀريو بيان

(For Islamic Brothers)

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰی سَیِّدِ الْمُرْسَلِیْنَ

اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّیْطٰنِ الرَّجِیْمِ ؕ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ؕ

رحمت الهي جو حقدار بڻائڻ وارا عمل

اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُوْلَ الله وَعَلٰى اٰلِكَ وَاَصْحٰبِكَ يَا حَبِيْبَ الله

اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ الله وَعَلٰى اٰلِكَ وَاَصْحٰبِكَ يَا نُوْرَ الله

نَوَيْتُ سُنَّتَ الْاِعْتِكَافِ

(مون سنّتِ اعتڪاف جي نيّت ڪئي)

جڏهن بہ مسجد ۾ داخل ٿيو، ياد اچڻ تي نفلي اعتڪاف جي نيّت ڪري ونو، جيستائين مسجد ۾ رهندؤ نفلي اعتڪاف جو ثواب حاصل ٿيندو رهندو ۽ ضمنًا مسجد ۾ ڪائڻ پيئڻ بہ جائز ٿي ويندو.

دُرود شريف جي فضيلت

حضرتِ سيدُنا سَهل بن سعد رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہ کان روايت آهي تہ هڪ ڏينهن سرڪارِ نامدار، رسولن جا سردار صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ٻاهر تشريف فرما ٿيا، ان موقعي تي ابوطَلحہ رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہ اڳتي وڌي عرض ڪيو، ”يارَسُولَ الله صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم منهنجو ابو امان اوهان تي قربان! اج چهري مُبارَڪ تي خوشي جا آثار نمايان نظر اچي رهيا آهن. فرمايائون: بي شڪ هينئر جبرئيلِ امين(عَلَیہِ السَّلام) مون وٽ آيو ۽ اُنهن چيو، اي محمد! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جنهن اوهان تي هڪ ڀيرو دُرودِ پاڪ پڙهيو، الله عَزَّوَجَلَّ ان جي اعمال نامي ۾ ڏهہ (10) نيڪيون لکندو ۽ ڏهہ (10) گُناهہ مٽائيندو ۽ ڏهہ (10) دَرجا وڌائيندو. (القول البديع، ص ۲۳۲)

اُن پر دُرود جن کو کَس بے کَساں کہیں اُن پر سَلام جن کو خَبَر بے خَبَر کی ہے

www.dawateislami.net

مختصر وضاحت يعني اسان آقا صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ تي دُرود موڪليون ٿا جيڪي هر ٻي سهاري جو سهارو ۽ آسرو آهن ۽ اسان پنهنجي ان پياري پياري آقا صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ تي سلام موڪليون ٿا جيڪي اسان غافلن جي پرگهور لهن ٿا.

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! ثواب حاصل ڪرڻ خاطر بيان ٻڌڻ کان پهريان سٺيون سٺيون نِيّتون ڪري وٺون ٿا. فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ: ”نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِّنْ عَمَلِهٖ“ يعني مسلمان جي نِيّت ان جي عمل کان بهتر آهي.

(المعجم الکبير،سهل بن الساعدي...الخ ج 6، ص 185، الحديث: 5942)

ٻه مدني گُل: (1) بغير سٺي نيّت جي ڪنهن به نيڪ عمل جو ثواب ناهي ملندو.

(2) جيتريون سٺيون نِيّتون وڌيڪ، اوترو ثواب به وڌيڪ.

بيان ٻڌڻ جون نِيّتون

❁ نگاهون جهڪائي پوري توجه سان بيان ٻڌندس ❁ ٽيڪ لڳائي ويهڻ بدران علمِ دين جي تعظيم خاطر جيترو ٿي سگهيو ٻئي گوڏا وِچائي ويهندس ❁ ضرورت پوڻ تي ٻين جي لاءِ سِرڪي جاءِ ڪشاده ڪندس ❁ ڌِڪو وغيره لڳو ته صبر ڪندس، گهوري ڏسڻ ۽ اَٽڪڻ کان بچندس ❁ صَلُّوا عَلَي الحَبِيب! اُذْكُرُوْالله، تُوبُوا اِلَي الله! وغيره ٻڌي ثواب ڪمائڻ ۽ صدا لڳائڻ وارن جي دِل جوئي جي لاءِ بلند آواز سان جواب ڏيندس ❁ بيان کان پوءِ پاڻ اڳتي وڌي سلام، مصافحو ۽ انفرادي ڪوشش ڪندس.

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

www.dawateislami.net

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! اِنْ شَآءَاللہ عَزَّوَجَلَّ اڄ جي بيان ۾ اسان اللہ عَزَّوَجَلَّ جي رحمت جا واقعا، رَحمَت حاصل ڪرڻ جا طريقا ۽ رحمتِ الٰهي کان مَحرومي جا سبب ٻڌنداسين. اچو! سڀ کان پهريان هڪ **رحمت ڀري حڪايت** ٻڌون ٿا،

جنت ۾ داخلا رحمتِ الٰهي سبب ٿيندي:

حضرت سيدُنا جابر رَضِیَ اللہ تَعَالٰی عَنہ فرمائن ٿا ته حُضُور نبي پاڪ، صاحبِ لَولاڪ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّمَ اسان وٽ آيا ۽ ارشاد فرمايائون: ”هينئر مون وٽ منهنجو خليل جبريل عَلَيہ السَّلَام آيو ۽ چيائين: ”اي محمد (صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّمَ) ان ذات جو قسم! جنهن اوهان کي حق سان گڏ موڪليو! اللہ عَزَّوَجَلَّ جي هڪ ٻانهي سمنڊ ۾ هڪ جبل جي چوٽي تي 500 سالن تائين عبادت ڪئي، ان جبل (Mountain) جي ويڪرائي ۽ لمبائي 30،30 هٿ هئي، اللہ عَزَّوَجَلَّ ان جي لاءِ آڱر جيتري ويڪري مٺي نهر ڪڍندو جنهن ۾ آهستي آهستي مٺو پاڻي وهندو ۽ جبل جي هيٺ گڏ ٿي ويندو آهي ۽ هر رات ڏاڙهون جي وڻ مان هڪ ڏاڙهون نڪرندو، جڏهن شام ٿيندي ته هو هيٺ لهي وضو ڪندو ۽ اهو ڏاڙهون ڪٽي کائيندو هو، پوءِ نماز جي لاءِ بيهي رهندو هو، ان وفات وقت اللہ عَزَّوَجَلَّ کان سوال ڪيو ته هو سجدي جي حالت ۾ ان جو رُوح قبض فرمائي ايستائين جو (قيامت جي ڏينهن به) هو سجدي جي حالت ۾ ئي ڪنيو وڃي.“

حضرت جبرئيل عَلَيہ السَّلَام چيائين: جڏهن ان کي قيامت جي ڏينهن اُٿاريو ويندو ۽ هو اللہ عَزَّوَجَلَّ جي اڳيان بيهندو ته اللہ عَزَّوَجَلَّ ان جي باري ۾ ارشاد فرمائيندو: ”منهنجي ٻانهي کي منهنجي رحمت سان جنت ۾ داخل ڪريو.“ هو عرض ڪندو: ”اي منهنجا پروردگار عَزَّوَجَلَّ! بلڪ منهنجي عمل سان.“ اللہ عَزَّوَجَلَّ ارشاد فرمائيندو: ”منهنجي ٻانهي کي منهنجي رحمت سان جنَّت ۾ داخل ڪريو.“ هو ٻيهر عرض ڪندو: ”اي منهنجا پروردگار عَزَّوَجَلَّ! بلڪ منهنجي عمل سان.“

www.dawateislami.net

تہ الله عَزَّوَجَلَّ ملائڪن کي فرمائيندو: ”منهنجي ٻانهي جي عمل جو منهنجي ڏنل نعمتن سان موازنہ (Compare) ڪريو.“ تہ اک جي نعمت ان جي 500 سالن جي عبادت جي برابر ٿيندي ۽ باقي جسم جون نعمتون ان کان وڌيڪ هونديون.

الله عَزَّوَجَلَّ اِرشاد فرمائيندو: ”منهنجي ٻانهي کي جهنّم ۾ داخل ڪري ڇڏيو.“ تہ ان کي جهنم ڏانهن وٺي وڃو، هو پڪاريندو: ”اي پروردگار عَزَّوَجَلَّ! مون کي پنهنجي رحمت سان جنت ۾ داخل فرمائي.“ تہ الله عَزَّوَجَلَّ ارشاد فرمائيندو: ”ان کي واپس وٺي اچو.“ ان کي الله عَزَّوَجَلَّ جي بارگاھ ۾ بيهاريو ويندو. پوءِ الله عَزَّوَجَلَّ ان کان پنهنجي انهن نعمتن جي باري ۾ معلوم ڪندو جيڪي ان کي سمنڊ جي وچ ۾ بلند جبل تي عطا ڪيون ويون هيون. تہ هو عرض ڪندو: اي منهنجا پروردگار عَزَّوَجَلَّ! هي سڀ ڪجھ ڪرڻ وارو تون آهين.“ الله عَزَّوَجَلَّ ارشاد فرمائيندو: ”هي سڀ منهنجي رحمت سان ئي تہ آهي ۽ مان پنهنجي رحمت سان ئي تو کي جنت ۾ بہ داخل ڪيان ٿو. پوءِ ان کي الله عَزَّوَجَلَّ جنّت ۾ داخل فرمائيندو.

حضرت جبرئيل عَلَيه السّلَام عرض ڪيو: ”اي محمدصَلَّى اللّٰه تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم! بيشڪ تمام شيون الله عَزَّوَجَلَّ جي رحمت سان ئي آهن.“ (مستدرڪ علي الصحيحين، ڪتاب التوبة والانابة، ج۵، ص۳۵۵، الحديث۷۷۱۲)

گناہ گار طلبگارِ عفو و رَحمَت ہے
عذاب سہنے کا کس میں ہے حوصلہ یارَب

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

منا منا اسلامي ڀائرو! اوهان ڏٺو تہ پنج سو (500) سال جي وڏي عَرصي تائين مُسلسَل عبادت ڪرڻ واري نيڪ شخص کان بہ جڏهن الله عَزَّوَجَلَّ عدل ڪرڻ تي آيو تہ هو شخص بہ جهنّم جو حقدار ٿيو ۽ نيٺ الله عَزَّوَجَلَّ جي رحمت

جي صدقي ئي ان جو ڪم ٿيڻ جي ويو، هن واقعي مان هي مدني گل مليو ته ڪو شَخص ڪيترو ئي عابد ۽ زاهد (يعني عبادت گذار) ڇو نه هجي، ان کي پنهنجي عملن تي ڀروسو ڪرڻ بدران الله عَزَّوَجَلَّ جي رَحمَت تي نَظَر رکڻ گهرجي، انهيءَ ۾ ان جي ڪاميابي جي ضمانت آهي. يقيناً الله عَزَّوَجَلَّ جي رحمت تمام ڪشاده آهي، مايوس ناهي موٽائيندو بلڪ وڏي کان وڏي گناهگار جون ڪوڙ خطائون به معاف ڪندو آهي. سيپارو 25 سوره شُوريٰ جي آيت نمبر 25 ۾ ارشاد آهي:

وَهُوَ الَّذِیْ یَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهٖ وَیَعْفُوْا عَنِ السَّیِّاٰتِ وَیَعْلَمُ مَا تَفْعَلُوْنَ ﴿۲۵﴾

تَرْجَمو ڪنز الايمان: ۽ اهو ئي آهي جيڪو پنهنجي ٻانهن جي توبهه قبول فرمائي ٿو ۽ گناهن کان درگذر فرمائي ٿو ۽ ڄاڻي ٿو جو ڪجهه توهان ڪيو ٿا

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! يقيناً الله عَزَّوَجَلَّ جي رحمت بيحد ۽ بي حساب آهي، ان جا گنهگار ٻانها ڏينهن رات ان جون نافرمانيون ڪندا رهن، ان جي حقن جي لتاڙ ڪرڻ کان به نه ڪيٻائن پر پوءِ به هو ڪريم رَبّ عَزَّوَجَلَّ اسان کي مسلسل مهلت ڏيندو آهي ۽ جيڪڏهن اسان سچي توبہ ڪريون ته اسان جي سموري خطائن کي معاف فرمائي رحمتن جي مزيد بارش ڪندي انهن گناهن کي به نيڪين سان بدلي ڇڏيندو آهي. اسان کي به گناهن کان بچندي نيڪين ۾ زندگي گذارڻ گهرجي، جيڪڏهن بتقاضاءِ بشريت ڪو گناهه ٿي وڃي ته توبہ ۾ تاخير به نه ڪرڻ گهرجي ۽ ان کان حُسنِ ظن رکندي عفو و درگذر جي اُميد رکڻ گهرجي، جيئن ته

ڪريمن کان به وڌيڪ ڪريم

هڪ اَعرابي بارگاهه رسالت ۾ عرض ڪيو: ”يارَسُولَ الله صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ ! مخلوق جو حساب ڪير وٺندو؟“ارشاد فرمايائون: ”الله تبارڪ وتعاليٰ“ ان عرض ڪيو: ”ڇا پاڻ وٺندو؟“ پاڻ سڳورن صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ ارشاد فرمايو: ”ها“ ته هو اَعرابي مرڪڻ لڳو. پاڻ ڪريمن صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ ان کان مرڪڻ جو سبب

پڇيو تہ ان عرض ڪيو: ”ڪريم جڏهن ڪنهن تي قُدرت حاصل ڪندو آهي تہ معاف ڪندو آهي، جڏهن حساب وٺندو آهي تہ درگذر ڪندو آهي.“ پاڻ سڳورن صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ ارشاد فرمايو: ”اعرابيءَ سچ چيو، بڌي وٺو! الله عَزَّوَجَلَّ کان وڏو ڪو ڪريم ناهي، هو سڀني ڪريمن کان وڌيڪ ڪريم آهي.

(حڪايتين ۽ نصيحتين ، ص٦٣٧)

پوءِ ان اَعْرَابِي عربي ۾ ڪجھ شعر پڙهيا، جنهن جو مفهوم ڪجھ ائين آهي:

(١) ڪريم جو حق جڏهن ڪنهن شخص تي متعين ٿي وڃي تہ هو پنهنجي عزت جي ڪري ان کي معاف ڪندو آهي.

(٢) هو نافرمان کان درگذر ڪري ان جا گناهہ بخشيندو آهي جڏهن تہ ان جو گنهگار ۽ ڏوهاري هئڻ ثابت هوندو آهي.

میں نے مانا کہ سب سے بُرا ہوں کِس کا ہوں؟ تیرا ہوں میں تِرا ہوں
ناز رحمت پہ مجھ کو بڑا ہے یاخدا تجھ سے میری دعا ہے

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! اسان کي بہ پنهنجي پالڻهار، هردم اسان تي رحمتون نازل فرمائڻ واري، مصيبتن کان بچائڻ واري ۽ اسان جي بخشش ۽ مغفرت ڪرڻ واري ربّ عَزَّوَجَلَّ کان هميشہ خير جي اُميد ۽ سٺو گمان رکڻ گهرجي،

ياد رکو تہ! الله تعاليٰ کان سٺو گمان(حُسنِ ظن) رکڻ واجب آهي. ان جي رحمت مان ڪڏهن مايوس نہ ٿيڻ گهرجي، هو قدرت وارو جنهن کي چاهي جيئن چاهي نوازي ڇڏي، هو چاهي تہ ڪنهن هڪ گُناهہ تي اسان جي پڪڙ فرمائي ۽ چاهي تہ هڪ نيڪي تي ئي پنهنجي فضل ۽ ڪرم سان بخشش ۽

مغفرت فرمائي ڇڏي. الله عَزَّوَجَلَّ گناهگارن کي آئت ڏيڻ جي لاءِ انهن کي بخشش جي نويد (يعني خوشخبري) ٻڌائيندي سيپاري 24 سُوْرَةُ الزُّمَر جي آيت نمبر53 ۾ ارشاد فرمائي ٿو:

قُلْ يٰعِبَادِيَ الَّذِيْنَ اَسْرَفُوْا عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوْا مِنْ رَّحْمَةِ اللّٰهِ ؕ اِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ جَمِيْعًا ؕ اِنَّهٗ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ ﴿۵۳﴾

تَرْجَمو ڪنز الايمان: تون فرماءِ اي منهنجا اهي ٻانهؤ جن پنهنجو پاڻ تي زيادتي ڪئي الله جي رحمت کان نا اميد نہ ٿيو، بيشڪ الله سمورا گناهہ بخشي ٿو. بيشڪ اهو بخشڻهار مهربان آهي.

رحمتِ الٰهي سيني جي لاءِ آهي

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! يقيناً الله عَزَّوَجَلَّ جي رحمت جي ڪا حد نہ آهي ۽ ان جي رحمت نيڪ ۽ بد سيني کي ملندي آهي، منقول آهي، حضرتِ سيدُنا موسيٰ ڪليمُ الله عَلٰي نَبِيِّنا وَعَلَيْهِ الصلوٰةُ وَالسَّلام پنهنجي مناجات (دُعا) ۾ عرض ڪيو: "يا ربّ عَزَّوَجَلَّ! "الله عَزَّوَجَلَّ ارشاد فرمايو: "لَبَّيڪ يا مُوسٰي!" پاڻ عَلَيه السَّلام عرض ڪيو: "ياالله عَزَّوَجَلَّ! تون تہ مالڪ آهين، منهنجي ڪهڙي حيثيت تہ تون مون کي لبيڪ چئي جواب ڏين. تہ الله عَزَّوَجَلَّ ارشاد فرمايو: "مون کي هي پسند آهي تہ ڪو ٻانهو مون کي "يا ربّ" پڪاري تہ مان ان کي "لبيڪ" چئي جواب ڏيان. "حضرتِ سيدُنا موسيٰ عَلَيه الصلوٰةُ وَالسَّلام عرض ڪيو: "يا ربّ عَزَّوَجَلَّ! ڇا هي هر فرمانبردار ٻانهي جي لاءِ آهي؟" ارشاد ٿيو: "ها! بلڪ هر گنهگار ٻانهي جي لاءِ بہ آهي." تہ حضرتِ سيدُنا موسيٰ عَلَيه الصلوٰةُ وَالسَّلام عرض ڪيو: "فرمانبردار جي لاءِ تہ ان جي اطاعت جي سبب آهي ۽ گنهگار تي هي ڪرم ڪهڙي سبب آهي؟" تہ جواب ارشاد ٿيو: "اي موسيٰ! جيڪڏهن مان ڀلائي ڪرڻ واري کي ان جي ڀلائي جو بدلو ڏيان ۽ بُرائي ڪرڻ واري تي ان جي بُرائي جي ڪري احسان نہ ڪيان تہ منهنجو جُود و ڪرم ڪيڏانهن ويندو؟" (حڪايتين ۽ نصيحتين، ص ٦٤١)

لاج رکھ لے گناہ گاروں کی نام رحمٰن ہے تِرا یا ربّ
عیب میرے نہ کھول محشر میں نام ستّار ہے ترا یا ربّ
بے سبب بخش دے نہ پوچھ عمل نام غفّار ہے ترا یا ربّ
سَبَقَتْ رَحْمَتِيْ عَلٰى غَضَبِيْ تو نے جب سے سُنادیا یاربّ!
آسرا ہم گنہگاروں کا اور مضبوط ہو گیا یاربّ!

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللّٰهُ تَعالٰى عَلٰى مُحَمَّد

عوام ۾ موجود هڪ غلط فهمي

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! يقيناً الله عَزَّوَجَلَّ پنهنجي ٻانهن تي رحيم ۽ ڪريم آهي، پر ان جو مطلب هرگز هي ناهي تہ ٻانها ان جون نافرمانيون ڪن، ان جي احڪامن تي عمل ڪرڻ ۾ سُستي ڪن ۽ پوءِ بہ ان جي رحمت سان اُمِيد لڳائي ويهن . ڇاڪاڻ تہ واڪاڻ نمازون قضا ڪندا رهن ۽ هي ذهن ٺاهي رکن تہ الله عَزَّوَجَلَّ جي رحمت تمام وڏي آهي، بِلاعُذرِ شرعي رمضان المبارڪ جي مهيني جا فرض روزا ڇاڪاڻ واڪاڻ ڇڏيندا رهن ۽ هي ذهن ٺاهن تہ الله عَزَّوَجَلَّ جي رحمت تمام وڏي آهي، الله عَزَّوَجَلَّ جي رحمت مان بخشش ۽ مغفرت جي اُميد ضرور هئڻ گهرجي، پر گڏوگڏ ئي نيڪ عمل بہ ڪرڻ گهرجن. الله عَزَّوَجَلَّ جي رحمت جي باري ۾ ماڻهن ۾ هڪ غلط فهمي ڏٺي ويندي آهي تہ عام طور گنهگار ۽ بي عمل ماڻهو الله عَزَّوَجَلَّ جي رحمت کي دليل ٺاهي پنهنجي پڪڙ جي باري ۾ بي فڪر ٿي ويندا آهن ۽ اهڙيون ڳالهيون ڪندا آهن تہ ”اسان کي ڪامل يقين آهي تہ الله عَزَّوَجَلَّ اسان کي عذاب نہ ڏيندو، ان جي رحمت تمام وسيع آهي، اسان جيڪڏهن ٿورا گهڻا گناهہ ڪري بہ وٺون تہ ان جي رحمت جي خزانن ۾ گهٽتائي ٿوري ايندي؟ وغيره وغيره. ياد رهي! اهڙا خيال رکڻ وارن کي حديثِ پاڪ ۾ بيوقوف چيو ويو آهي.

www.dawateislami.net

نبي اڪرم صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: عقل مند اهو آهي جيڪو پنهنجي نفس کي پنهنجو تابعدار بڻائي ۽ موت جي لاءِ تياري ڪري ۽ بيوقوف اهو آهي جيڪو پنهنجي نفس کي خواهشن جي پويان لڳائي ڇڏي ۽ (ان جي باوجود) الله عَزَّوَجَلَّ کان (سنيون) اُميدون رکي. (مشکوة ج۳ ، ص۱۳۰،ح۵۲۸۹)

حضرت يحييٰ بن معاذ رازي رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْه ارشاد فرمائن ٿا: ”ڪا بي وقوفي ان کان وڌيڪ نہ هوندي تہ انسان دوزخ جو ٻج پوکي ۽ جنت جو فصل لڻڻ جي اُميد رکي، ڪم گناهگارن وارا ۽ مرتبو نيڪن جهڙو ڳولهيندو رهي.“
(ڪيميائے سعادت، ج ۲،ص ۸۱۱)

مرے گرچہ گناہ ہیں حد سے سوا مگر ان سے امید ہے تجھ سے رَجا
تُو رحیم ہے ان کا کرم ہے گوا وہ کریم ہیں تیری عطا کی قسم

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! گناهن جي باوجود رحمتِ الٰهي کان بخشش جي اميد رکڻ جو **هڪ نقصان** هي ٿيندو آهي تہ انسان گناهن تي دلير (Bold) ٿي ويندو آهي ۽ گناهہ کان پوءِ شيطان جي طرفان اهڙي طرح جون منيون منيون ڳالهيون قبول ڪرڻ جي عادت، اڳوڻن گناهن تي شرمساري جي بدران آئنده گناهہ ڪرڻ جي جُرئت پيدا ٿي ويندي آهي. **ٻيو نقصان** هي ٿيندو آهي تہ اهڙي شخص کي نصيحت جي ڳالهہ بُري محسوس ٿيندي آهي ۽ مَعَاذَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ اهڙو شخص ڪڏهن تہ عذابات بابت آيتن ۽ حديثن کان بيزاري جو اظهار بہ ڪندو آهي. **ياد رهي!** تہ الله تعاليٰ جي رحمت جو يقين رکڻ واجب آهي، پر رحمت کي دليل بڻائي گناهن ۾ مشغول رهڻ بُرو ڪم آهي.

خوش فهمي مان نڪرڻ جا ٻه (2) طريقا

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! هن خوش فهمي مان نڪرڻ جي لاءِ ائين غور ۽ فڪر ڪريو ته جيڪڏهن معاملو هميشه ائين ئي ٿيندو ته هر هڪ گناهگار کي رحمتِ الٰهي سان بخشيو ويندو ته پوءِ هزارين مسلمان قبر جي عذابن ۾ ڇو گرفتار ٿين ٿا يا ٿيندا. ان کان علاوه هي به ذهن نشين رکو ته انبياء ڪرام عَلَيهِمُ السَّلام، صحابه ڪرام عَلَيهِمُ الرِّضْوَان ۽ اولياء عظام رَحِمَهُمُ اللهُ تَعَالٰي کان وڌيڪ ڪنهن کي الله عَزَّوَجَلَّ جي رحمت جو يقين نٿو ٿي سگهي، ان جي باوجود به هي نيڪ هستيون عبادت ۽ تلاوت ۽ نيڪ عملن جي ڪثرت ۾ هرگز سُستي نه ڪنديون هيون، اسان جي پياري آقا صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ کان وڌيڪ ڪير بارگاهِ الٰهي ۾ مقبول هوندو پر پوءِ به سرڪار صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ سڄي سڄي رات عبادت ۾ مَشغُول رهندا هئا، جيئن

شڪرگذار ٻانهو نه ٿيان

اُمِّ المومنين حضرتِ سيدتنا عائشه صديقه رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنها فرمائڻ ٿيون ته نور جا پيڪر، تمام نبين جا سَروَر صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ رات جو اُٿي نماز ادا ڪندا هئا ايستائين جو پاڻ سڳورن صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ جا قدم شريف سُڄي پيا. مون عرض ڪيو، ”اوهان ائين ڇو ڪندا آهيو؟ جڏهن ته الله عَزَّوَجَلَّ اوهان جي سبب اوهان جي اڳين ۽ پوين جا گناهه معاف ڪيا آهن.“ ته ارشاد فرمايائون: ”ڇا مان الله عَزَّوَجَلَّ جو شڪر گذار ٻانهو ٿيڻ پسند نه ڪيان.“ (بخاري، ڪتاب التهجد، باب قيام النبي حتي تر م قدماه ، ج۱، ص۳۸۴، رقم ۱۱۳۰)

روتا ہے جو راتوں کو اُمّت کی محبّت میں — وہ شافعِ محشر ہے سردار مدینے کا
راتوں کو جو روتا ہے اور خاک پہ سوتا ہے — غم خوار ہے، سادہ ہے مختار مدینے کا

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِيْب! صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

www.dawateislami.net

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! اها ڳالهه واضح ٿي وئي ته اسان کي نيڪ عمل ڪرڻ سان گڏوگڏ گناهن کان بچندي الله عَزَّوَجَلَّ جي رحمت کان بخشش جي اُميد به رکڻ گهرجي ۽ ان جي خُفيه تدبير کان به هروقت ڊڄڻ گهرجي. اچو! هاڻي ڪجهه اهڙن نيڪ عملن جي باري ۾ ٻڌون ٿا ته جنهن جي برڪت سان ٻانهو الله عَزَّوَجَلَّ جي رحمت جو حقدار بڻجي ويندو آهي، جيئن

(1) ذڪرالله ڪرڻ

رحمتِ الٰهي جو مستحق بنائڻ وارو هڪ عمل الله عَزَّوَجَلَّ جو ذڪر ڪرڻ به آهي، ذِڪرُالله ۾ دِلين جو چين آهي، ذِڪرُ الله سان بيمارين ۽ رنج وغم کان نجات ملندي آهي، ذِڪرالله سان تنگدستي دُور ٿيندي آهي ۽ ذِڪرُ الله ڪرڻ وارو هر وقت رحمت خُداوندي جي ڇانو ۾ رهندو آهي، **فرمانِ مصطفيٰ** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ آهي الله عَزَّوَجَلَّ فرمائي ٿو: جڏهن ڪو ٻانهو منهنجو ذِڪر ڪندو آهي ته مان ان سان گڏ هوندو آهيان، جيڪڏهن هو مون کي تنهائي ۾ ياد ڪندو آهي ته مان به ان کي اڪيلو ياد ڪندو آهيان ۽ جيڪڏهن هو منهنجو ذڪر ڪنهن مجمعي (Gathering) ۾ ڪندو آهي مان ان کان بهتر مجمعي ۾ ان جو ذِڪر ڪندو آهيان، جيڪڏهن هو هڪ گراٺ منهنجي ويجهو ٿيندو آهي ته منهنجي رحمت ان جي هڪ هٿ ويجهو ٿيندي آهي ۽ جيڪڏهن هو هڪ هٿ منهنجي ويجهو ايندو آهي ته منهنجي رحمت ان کان ٻه هٿ ويجهو ٿي ويندي آهي ۽ جيڪڏهن هو مون وٽ هلندي ايندو آهي ته منهنجي رحمت ان وٽ ڊڪندي ايندي آهي.

(بخاري، ڪتاب التو حيد ،باب قول الله ويحذرڪم الله نفسه، رقم ۷۴۰۵ ،ج۴ ،ص ۵۴۱)

ڪاش لب پر مرے رہے جاری ذِکر آٹھوں پہر ترا یارب
چشمِ تر اور قلبِ مُضطر دے اپنی اُلفت کی مے پلا یارب

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللّٰہُ تَعالٰی عَلٰی مُحَمَّد

www.dawateislami.net

(2) خوفِ خدا

رحمتِ الٰهي جو مستحق بنائڻ وارو هڪ عمل **خوفِ خدا** بہ آهي ،خوفِ خدا جي برڪت سان گناهن کان بچڻ آسان ٿي ويندو آهي، خوفِ خدا سان فڪرِ آخرت پيدا ٿيندي آهي، خوفِ خدا رکڻ واري کي بہ جنتون ملنديون. خوفِ خدا رکڻ واري کي سبز موتين جو محل عطا ڪيو ويندو، خوفِ خدا سان وهڻ وارو لڙڪ چهري جي جنهن حصي تي وهندو آهي اهو جهنّم تي حرام ٿي ويندو آهي.

حضرتِ سيدُنا نَضربن سعد رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيه فرمائن ٿا: ڪنهن جي اک مان خوفِ الٰهي مان لڙڪ وهندا آهن تہ الله عَزَّوَجَلَّ ان جي چهري کي جهنّم تي حرام ڪندو آهي. جيڪڏهن اهي لڙڪ ان جي رُخسار (Cheek) تي وهن تہ قيامت جي ڏينهن نہ هو ذليل ٿيندو ۽ نہ ان تي ڪو ظلم ٿيندو. ۽ جيڪڏهن ڪو غمگين شخص الله عَزَّ وَجَلَّ جي خوف مان ڪجھ ماڻهن جي وچ ۾ روئيندو تہ الله عَزَّ وَجَلَّ ان جي روئڻ جي سبب انهن ماڻهن تي بہ رحم ڪندو آهي. لڙڪن جي علاوه هر عمل جو وزن ڪيو ويندو ۽ لڙڪ جو هڪ قطرو باھ جي سمندن کي وسامي ڇڏيندو آهي. (موسوعة للامام ابن ابي الدنيا،كتاب الرقة والبكاء، الحديث١٤،ج٣،ص١٤٢)

مرے اشک بہتے رہیں کاش ہر دم — ترے خوف سے یاخدا یاالٰہی
ترے خوف سے تیرے ڈر سے ہمیشہ — میں تھرتھر رہوں کانپتا یاالٰہی

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! — صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(3) قرآنِ ڪريم جي تِلاوَت

رحمتِ الٰهي جو مستحق بنائڻ وارو هڪ عمل **تلاوتِ قرآن** بہ آهي. قرآنِ ڪريم وَحي الٰهي آهي، هي الله عَزَّوَجَلَّ جو قُرب ماڻڻ جو ذريعو ۽ هدايت جو مجموعو آهي، هي قيامت جي ڏينهن پنهنجي پڙهڻ وارن جي شَفاعت ڪندو،

قيامت جي ڏينهن تِلاوت ڪرڻ وارن کي نہ ڪجھ گھبراهٽ ٿيندي، نہ ئي انهن کان حساب ڪتاب ورتو ويندو، قرآنِ پاڪ جي تلاوت اَفضل عِبادت ۽ رحمت و برڪت جي نازل ٿيڻ جو ذريعو آهي، جيئن تہ حضرتِ سيدُنا ابُوهرَيره رَضِیَ اللّٰہ تَعَالٰی عَنْہُ فرمائن ٿا: ”جنهن گھر ۾ قرآن پڙهيو ويندو آهي هو پنهنجي رهڻ وارن تي ڪشادو ٿيندو آهي، ان جي ڀلائي گھڻي ٿيندي آهي، ان ۾ ملائڪ حاضر ٿيندا آهن ۽ شيطان ان مان نڪري ويندا آهن. (احياء العلوم (مترجم) ، ج١ ، ص ٨٢٦)

نبي رحمت ،شفيعِ اُمّت صَلَّی اللّٰہ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جن ارشاد فرمايو" جيڪا قوم اللّٰه عَزَّ وَجَلَّ جي گھرن مان ڪنهن هڪ گھر ۾ ڪتاب اللّٰه جي تلاوت ڪرڻ ۽ سکڻ ۽سيکارڻ جي لاءِ گڏ ٿيندي آهي تہ انهن تي سڪينو نازل ٿيندو آهي، انهن کي رحمت ڍڪيندي آهي، ملائڪ انهن کي (پنهنجن پرن سان) ڇهندا آهن ۽ اللّٰه عَزَّوَجَلَّ ملائڪن جي اڳيان انهن جي چرچو ڪندو آهي.
(مسلم، ڪتاب الذڪر والدعاء، باب فضل الاجتماع علي تلاوة القرآن، رقم ٦٨٥٣،ص ١١١٠)

دے شوقِ تلاوت دے ذوقِ عبادت
رہوں باوضو میں سدا یاالٰہی

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

(4) مسجدن سان مَحَبّت

رحمتِ الٰهي جو حقدار بنائڻ وارو هڪ عمل **مسجدن سان مَحَبّت ڪرڻ** آهي حديثِ پاڪ ۾ آهي: ”مَنْ اَلِفَ الْمَسْجِدَ اَلِفَهُ اللّٰهُ جيڪو مسجد سان مَحَبّت ڪندو آهي، اللّٰه عَزَّوَجَلَّ ان کي پنهنجو محبوب بڻائيندو آهي.“ (مجمع الزوائد، ڪتاب الصلوة، باب لزوم المساجد، رقم ٢٠٣١، ج ٢، ص ١٣٥) مسجدن ۾ وڃڻ، اللّٰه عَزَّوَجَلَّ جي عبادت ڪرڻ، ذِڪرودُرود ۾ مشغول رهڻ سان رحمتِ الٰهي جو نُزول ٿيندو آهي جيئن تہ نبي ڪريم صَلَّی اللّٰہ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جن ارشاد فرمايو: مسجد هر پرهيزگار جو گھر

www.dawateislami.net

آهي ۽ جنهن جو گهر مسجد هجي الله عَزَّوَجَلَّ ان کي پنهنجي رحمت، رضا ۽ پُلِ صرا ط تان حفاظت سان گذاري پنهنجي رضا واري گهر جنت جي ضمانت ڏي ٿو ." (مجمع الزوائد ، کتا ب الصلوة ، با ب لزوم المسجد ،رقم ٢٠٢٦ ،ج ٢، ص ١٣٤) هڪ روايت ۾ آهي تہ جڏهن ڪو بانهو ذِڪر ۽ نماز جي لاءِ مسجد کي نڪاڻو بڻائيندو آهي تہ الله عَزَّوَجَلَّ ان کان اهڙو خوش ٿيندو آهي جيئن ماڻهو پنهنجي گمشده شخص جي پاڻ وٽ موٽڻ تي خوش ٿيندا آهن."

(سنن ابن ماجه ،کتا ب المساجد والجماعات ،با ب لزوم المساجد، رقم ٨٠٠ ،ج ١، ص ٤٣٨)

ہو جائیں مولا مسجدیں آباد سب کی سب

سب کو نمازی دے بنایا ربّ مصطفٰے

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

رحمتِ اِلٰهي کان مَحرومي جا سبب

(1) گناهن جي سبب رحمتِ الٰهي کان محرومي

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! اسان رحمتِ الٰهي جو حقدار بڻائڻ وارن عملن جي باري ۾ پڙهي رهيا هئاسين تہ الله عَزَّوَجَلَّ جو **ذڪر ڪرڻ، خوفِ خدا رکڻ، تلاوتِ قرآن ڪرڻ، مسجدن سان محبت ڪرڻ ان ۾ نماز پڙهڻ** وغيره اهڙا عمل آهن جو ان جي برڪت سان بانهو الله عَزَّوَجَلَّ جي رحمت جو حقدار بڻجي ويندو آهي، الله عَزَّوَجَلَّ اسان کي بہ نيڪ عمل ڪرڻ ۽ گناهن کان بچڻ جي توفيق عطا فرمائي ڇوتہ گناهن جي نحوست سان بانهو الله عَزَّوَجَلَّ جي رحمت کان محروم ٿي ويندو آهي جيئن

حضرتِ سيدُنا عبدالله بن علوي شافعي رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيه فرمائن ٿا:''الله عَزَّوَجَلَّ جي نظرِ رَحمَت کان محروم ٿيڻ ۽ ان جي ناراض ٿيڻ جي نشاني هي آهي تہ بانهو گناهن ۾ مبتلا ٿي ويندو آهي. (رسالة المذاکرة مع الاخوان المحبين من اهل الخيروالدين

www.dawateislami.net

(مترجم)، ص۴۳۔) ۽ هڪ گُناهه جي نحوست اها ٿيندي آهي ته ٻانهو ٻين گناهن ۾ پئجي ويندو آهي تنهنڪري گُناهه چاهي ننڍو هجي يا وڏو ان کان بچڻ ئي ۾ عافيت آهي، حضرت سَيِدُنا بلال بن سعد رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنہ فرمائن ٿا: گُناهه جي ننڍي هئڻ کي نه ڏسو بلڪ هي ڏسو ته توهان ڪنهن جي نافرماني ڪري رهيا آهيو.

(الزواجر عن اقتراف الكبائر، مقدمة في تعريف الكبيرة، خاتمة في التحذير۔۔الخ، ١ /٢٧)

جيڪڏهن گُناهه جو اِرادو ڪرڻ وَقت اسان جي اها مدني سوچ بڻجي وڃي ته مان جنهن رَبّ ڪريم عَزَّوَجَلَّ جي نافرماني ڪري رهيو آهيان هو ته مون کي هر وَقت هر حالَ ۾ ڏسي رهيو آهي ته اِنْ شَآءَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ اهڙي طرح ڪافي حد تائين گُناهن کان ڇوٽڪارو نصيب ٿي ويندو. ياد رکو! سمورا ئي گناهه رحمتِ الٰهي کان محرومي جو سبب آهن، اچو! ان مان ڪجهه گناهن جي باري ۾ ٻڌون ٿا.

(2) والدين جي نافرماني

الله عَزَّوَجَلَّ جي رَحمت کان محرومي جو هڪ سبب **والدين جي نافرماني** ڪرڻ، انهن کي تڪليف پهچائڻ، انهن جي خدمت کان محروم رهي پنهنجي بخشش ۽ مغفرت نه ڪرائڻ به آهي. رحمتِ عالَم،نُورِمجسَّم صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: ”(جبرئيل امين عَلَيہ السَّلَام دعا ڪئي:) جنهن پنهنجي والدين يا ٻنهي مان ڪنهن هڪ کي پاتو پر انهن سان سنو سُلُوڪ نه ڪيو ۽ جهنَّم ۾ داخل ٿي ويو ته الله عَزَّوَجَلَّ ان کي پنهنجي رحمت کان دُور ڪري. ته مون چيو: اٰمين.“ (المعجم الكبير،الحديث:١٢٥٥١،ج١٢،ص٦٦)

ڪس کے در پر میں جاؤں گا مولا   گر تُو ناراض ہو گیا یارب

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِيْب!   صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

مَنا مَنا اسلامي ڀائرو! (اللّٰه عَزَّوَجَلَّ اسان کي) والدين (Parents) سان ڀلائي ڪرڻ جو حڪم ڏنو آهي، ان مان معلوم ٿئي ٿو ته والدين جي خدمت تمام ضروري

www.dawateislami.net

آهي. والدين سان پلائي هي آهي تہ اهڙي ڪا ڳالھ نہ چوي ۽ اهڙو ڪو ڪم نہ ڪري جيڪو انهن جي لاءِ تڪليف جو سبب هجي ۽ پنهنجي بدن ۽ مال سان انهن جي خوب خدمت ڪري، انهن سان محبت ڪري، انهن وٽ ويهڻ اٿڻ، انهن سان گُفتگو ڪرڻ ۽ ٻين سمورن ڪمن ۾ انهن جو ادب ڪري، انهن جي خدمت جي لاءِ پنهنجو مال انهن کي خوش دِلي سان پيش ڪري ۽ جڏهن انهن کي ضرورت هجي، انهن وٽ حاضر رهي. (صراط الجنان،ج۱،ص۱۵۳)

اسان کي بہ گهرجي تہ پنهنجي والدين سان حُسنِ سُلُوڪ سان پيش اچون ۽ شريعت جي دائري ۾ رهندي انهن کي راضي ڪرڻ جي هر ممڪن ڪوشش ڪريون ڇوتہ انهن جي رضا ۾ الله عَزَّوَجَلَّ جي رضا ۽ انهن جي ناراضي ۾ الله عَزَّوَجَلَّ جي ناراضي آهي.

دل دُکھانا چھوڑ دیں ماں باپ کا

ورنہ ہے اِس میں خسارہ آپ کا

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

(3)قطع رحمي

الله عَزَّوَجَلَّ جي رَحمت کان محرومي جو هڪ سبب رشتيدارن کان قطع رحمي (رشتيداري ٽوڙڻ) بہ آهي. تنهنڪري پاڻ کي رحمتِ الٰهي جو حقدار ۽ پنهنجي گهر ۽ مُعاشَري کي اَمن وارو بڻائڻ جي لاءِ پنهنجي قَريب رشتيدارن (عزيزن) سان حُسنِ سُلُوڪ ۽ صِلہ رحمي جي عادت بڻايو ۽ جيتري قدر ٿي سگهي قطع تَعلّقي کان بچڻ جي ڪوشش ڪريو ڇوتہ ٻين گُناهن جو وَبال تہ صرف گُناھ ڪرڻ واري تي ئي ايندو آهي پر رِشتيداري ٽوڙڻ جي نحوست جي سبب سڄي قوم رَحمتِ الٰهي کان محروم ٿي ويندي آهي. جيئن تہ

حضرتِ سيدُنا ابُوهرَيره رَضِیَ اللّٰہ تَعَالٰی عَنہ هڪ ڀيري سرڪارِ مدينہ صَلَّی اللّٰہ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّمَ

www.dawateislami.net

جون حديث سڳوريون بيان ڪري رهيا هئا، ان دَوران فرمايائون: هر قاطِعِ رِحم(يعني رشتيداري ٽوڙڻ وارو) اسان جي محفل مان اُٿي وڃي. هڪ نوجوان اُٿي پنهنجي پُڦي وٽ ويو جنهن کان ان جو ڪيئي سالن جو پُراڻو جهيڙو هو، جڏهن ٻئي هڪ ٻئي سان راضي ٿي ويا ته ان نوجوان کي پڦي چيو: توهان وڃي هن جو سبب پُڇو، آخر ائين ڇو ٿيو؟ (يعني سيدُنا ابُوهرَيره رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنه جي اِعلان جي ڇا حڪمت آهي؟) نوجوان حاضر ٿي جڏهن پُڇا ڪئي ته حضرتِ سيدُنا ابُوهرَيره رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنه جن فرمايو ته مون حُضُورِ انور صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ کان هي ٻڌو آهي: ”جنهن قوم ۾ قاطِعِ رِحم(يعني رشتيداري ٽوڙڻ وارو) هجي، ان قوم تي اللهعَزَّوَجَلَّ جي رَحمت نازل ناهي ٿيندي.“ (اَلزَّواجِرُ عَنِ اقترافِ الکبائِر ج٢ ص١٥٣)

مُفتي احمد يار خان نعيمي رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيه فرمائن ٿا: جنهن قوم ۾ هڪ شخص پنهنجي عزيزن جي حق تَلَفي ڪندو هجي ۽ ٻيا ماڻهو ان جي انهيءَ گُناهه تي مدد ڪندا هجن يا باوجودِ قُدرَت ان کي ان ظلم کان نه روڪيندا هجن ته هو تمام ماڻهو رحمت کان محروم آهن. (مراة المناجيح،٦/٥٢٩)

لهٰذا اسان کي گهرجي ته اسان پنهنجي رشتيدارن سان حُسنِ سُلوڪ ۽ صِلهِ رحمي سان پيش اچون ۽ جيڪي رُنل هجن انهن کي راضي ڪريون ۽ آئنده ڪنهن سان به قطع رحمي نه ڪريون.

بھائی حق مت مارنا گھر بار کا
ورنہ ہوگا مستحق تُو نار کا

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِيْب! صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

(4) تڪبر جي سبب ڪپڙو لڙڪائڻ

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! تڪبر جي سبب تهبند، قميص ۽ عمامي جو ڪپڙو

لڙڪائڻ بہ رحمتِ الٰھي کان محرومي جو ھڪ سبب آھي جيئن رَسُولُ اللّٰہ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ جو فرمانِ عبرت نشان آھي: اِسبال(لڙڪائڻ) تھبند، قميص ۽ عمامي ۾ بہ ٿيندو آھي. جيڪو تڪبُّر جي ڪري انھن مان ڪا شيءِ لڙڪائيندو اللّٰہ عَزَّوَجَلَّ قيامت جي ڏينھن ان تي نظرِ رحمت نہ فرمائيندو. (ابو داود، کتاب اللباس، باب في قدر موضع الازار، ۴/۸۳، حديث:۴۰۹۴)

مُفتي احمد يار خان رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيه فرمائن ٿا: صرف تھبند جو ھيٺ ڪرڻ ئي مڪروہ ۽ منع ناھي بلڪ عمامي جو شملو، ڪرتي جو دامن بہ جيڪڏھن ضرورت کان وڌيڪ ھيٺ ھجي تہ اھو بہ منع آھي ۽ ان تي بہ اھا ئي وعيد آھي. مزيد فرمائن ٿا تہ عمامي جو شملو نصف پٺ تائين ھجي، ڪجھہ (ماڙھو) ان کان بہ ھيٺ رکن ٿا ھي منع آھي ۽ قميض جو دامن ڪي ماڙھو پيڏين کان ھيٺ رکن ٿا (ھي بہ) ممنوع آھي. (مرآة المناجيح ، ٦/١٠٢ملخصا)

اعليٰ حضرت، امامِ اھلِ سنّت امام احمد رضا خان رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيه فرمائن ٿا تہ اِزار (يعني تھبند) جو پيڏين کان ھيٺ رکڻ جيڪڏھن تڪبُّر جي سبب ھجي تہ حرام آھي ۽ ان صورت ۾ نماز مڪروہ تحريمي نہ تہ صرف مڪروہ تنزيھي ۽ نماز ۾ بہ ان جي غايت (اِنتھا) خِلافِ اوليٰ (آھي). صحيح بخاري شريف ۾ آھي: ”صديقِ اڪبر رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ عرض ڪيو: يارَسُولَ اللّٰہ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ منھنجو تھبند لٽڪي ويندو آھي جيستائين مان ان جو خاص خيال نہ رکان. فرمايائون: لَسْتَ مِمَّن يَصْنَعُه خُيَلَآء يعني توھان انھن مان ناھيو جيڪي تڪبّر سبب ائين ڪن. (بخاري، کتاب اللباس ، باب في جرازاره من غيرخيلاء ، ۴/۴۵، حديث:۵۷۸۴)

عُجب و تکبر اور بچا حُبِّ جاہ سے
آئے نہ پاس تک رِیا یاربِّ مُصطفٰے

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

www.dawateislami.net

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ دعوتِ اسلامي جو مدني ماحول اسان کي گناهن کان بچائڻ ۽ بزرگن جي سيرت اپنائڻ جو ذهن فراهم ڪري ٿو ۽ بزرگن جي عقيدت ۽ محبت ماڻهن جي دلين ۾ قائم رکڻ جي لاءِ انهن جي ڏهاڙا ملهائڻ ان مدني تحريڪ جو شاندار ڪارنامو آهي. اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ رمضان جو بابرڪت مهينو جاري آهي ۽ 10 رمضانُ المبارڪ اُمُّ المومنين حضرت سيدَتُنا خديجةُ الڪبريٰ رَضِيَ اللّٰه تَعَالٰی عَنْهَا جي عرس جو ڏينهن آهي تنهنڪري هن مُناسَبَت سان حُصُولِ بَرَڪت ۽ نُزولِ رَحمَت جي لاءِ بيبي صاحبه رَضِيَ اللّٰه تَعَالٰی عَنْهَا جو مختصر طور ذڪرِ خير ٻڌون ٿا.

سيده خديجة الڪبريٰ رَضِيَ اللّٰه تَعَالٰی عَنْهَا جو تعارف

سيده خديجة الڪبريٰ رَضِيَ اللّٰه تَعَالٰی عَنْهَا عامُ الفِيل کان 15 سال پهريان پيدا ٿيون. نالو خديجه، والِد جو نالو خُوَيلِد ۽ امڙ جو نالو فاطمه آهي. پاڻ رَضِيَ اللّٰه تَعَالٰی عَنْهَا جي ڪنيت اُمُّ الْقَاسِم ۽ اُمّ هِند آهي. پاڻ رَضِيَ اللّٰه تَعَالٰی عَنْهَا جا لقب طاهره، سَيِدَة قُرَيش، صِدِّيقَه ۽ ”الڪبريٰ“ آهن، بيبي سائڻ رَضِيَ اللّٰه تَعَالٰی عَنْهَا جو هي آخري لَقب نالي سان ايتري ڪثرت سان چيو ويندو آهي جو ڄڻ نالي ئي جو حصو هجي. سندن رَضِيَ اللّٰه تَعَالٰی عَنْهَا عورتن ۾ سڀ کان پهريان اسلام قبول ڪيو، پاڻ خاتونِ جنت حضرتِ فاطمةُ الزهراء رَضِيَ اللّٰه تَعَالٰی عَنْهَا جي والِده ماجِده ۽ نوجوانانِ جنت جي سردار حضراتِ حَسَنَين ڪرِيمَين رَضِيَ اللّٰه تَعَالٰی عَنهما جي ناني سائڻ آهن، پاڻ رَضِيَ اللّٰه تَعَالٰی عَنْهَا پنهنجي سڄي دولت حُضُور صَلَّى اللّٰه تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ جي قدمن تي قربان ڪري ڇڏي ۽ پنهنجي سڄي ڄمار حُضُور صَلَّى اللّٰه تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ جي خِدمَت ڪندي گذاري. سندن جي حَيات ۾ رسولُ اللّٰه صَلَّى اللّٰه تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ ڪنهن ٻي سان نِڪاح نه ڪيائون. پاڻ رَضِيَ اللّٰه تَعَالٰی عَنها تقريباً 25 سالن تائين حُضور پرنور صَلَّى اللّٰه تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ جي شريڪ حيات رهيون ۽ اعلانِ نبوت جي ڏهين سال رمضانُ المبارڪ جي مهيني ۾ وصال فرمايائون ۽ (جَنَّتُ الْمَعْلٰی) ۾ مدفون ٿيون.

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

دعوتِ اسلامي جي هفتيوار سنتن پري اِجتِماع ۾ پڙهيا ويندڙ 6 درود شريف ۽ 2 دعائون

(1) جمعہ جي رات جو دُرُود

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدِنِ النَّبِيِّ الْاُمِّيِّ الْحَبِيْبِ الْعَالِي الْقَدْرِ الْعَظِيْمِ الْجَاهِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَصَحْبِهٖ وَسَلِّمْ

بزرگن فرمايو آهي تہ جيڪو شخص هر جمعرات (جمعہ ۽ خميس جي وچين رات) هن دُرُود شريف کي پابندي سان گهٽ ۾ گهٽ هڪ ڀيرو پڙهندو موت جي وقت سرڪار مدينہ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي زيارت ڪندو ۽ قبر ۾ داخل ٿيڻ وقت بہ ايستائين هو ڏسندو تہ سرڪار مدينہ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ان کي پنهنجي هٿن سان قبر ۾ داخل ڪري رهيا آهن.[1]

(2) سمورا گُناه مُعاف

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى اٰلِهٖ وَسَلِّمْ

حضرتِ سَيِّدُنا انس رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ کان روايت آهي تہ تاجدارِ مدينه صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن فرمايو: جيڪو شَخص هي دُرُود شريف پڙهي جيڪڏهن بيٺل هو تہ ويهڻ کان پهريان ۽ ويٺل هو تہ بيهڻ کان پهريان، ان جا گناه معاف ڪيا ويندا.[2]

---

[1] ...افضل الصلوات على سيد السادات، الصلاة السادسة والخمسون، ص151ملخصًا

[2] ...افضل الصلوات على سيد السادات، الصلاة الحادية عشرة، ص 65

www.dawateislami.net

(3) رَحمت جا ستر دروازا

صَلَّى اللّٰهُ عَلٰى مُحَمَّدٍ

جيڪو ھي دُرُود شريف پڙھندو آھي ان تي رحمت جا ستر دروازا کوليا ويندا آھن.(1)

(4) ڇھ لک دُرُود شريفن جو ثواب

اَللّٰھُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ عَدَدَ مَا فِيْ عِلْمِ اللّٰهِ صَلَاةً دَآئِمَةً بِدَوَامِ مُلْكِ اللّٰهِ

حضرت اَحمد صاوِي عَلَيهِ رَحمَةُ اللّٰهِ الهَادِى ڪن بُزرگن کان نقل ڪن ٿا ھن دُرُود شريف کي ھڪ ڀيرو پڙھڻ سان ڇھ لک دُرُودشريف پڙھڻ جو ثواب حاصل ٿيندو آھي.(2)

(5) قُربِ مُصطَفٰي صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

اَللّٰھُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ كَمَا تُحِبُّ وَ تَرضٰى لَهٗ

ھڪ ڏينھن ھڪ شَخص آيو تہ حُضُورِ اَنور صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم کيس پنھنجي ۽ صِدّيقِ اڪبر رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنهُ جي وچ ۾ ويھاريو، انھيءَ تي صَحابَہ ڪرام رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنهُم کي تَعَجُّب ٿيو تہ اھو مرتبي وارو شخص ڪير آھي جڏھن اھو ھليو ويو تہ سرڪار مدينہ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن فرمايو: ھو جڏھن مون تي دُرُودِ پاڪ پڙھندو آھي تہ ھيئن پڙھندو آھي.(3)

1...القول البديع، الباب الثانی، ص277،

2...افضل الصلوات على سيد السادات، الصلاة الثانية والخمسون، ص149

3...القول البديع، الباب الاول، ص125

www.dawateislami.net

(6) دُرُود شَفَاعت

اَللّٰھُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّاَنْزِلْهُ الْمَقْعَدَ الْمُقَرَّبَ عِنْدَكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

شافع امم صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّمَ جن جو فرمان معظم آھي : جيڪو شخص ھي درود پاڪ پڙھي ان جي لاءِ منھنجي شفاعت واجب ٿي ويندي آھي.[1]

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِيْب! صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

(1) ھڪ ھزار ڏينھن جون نيڪيون

جَزَی اللّٰہُ عَنَّا مُحَمَّدًا مَا ھُوَ اَھْلُهٗ

حضرتِ سَيِّدُنا ابنِ عباس رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُمَا کان رِوايت آھي تہ سرڪارِ مدينہ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّمَ جن فرمايو: ھي درود شريف پڙھڻ واري جي لاءِ ستر فرشتا ھڪ ھزار ڏينھن تائين نيڪيون لکندا آھن.[2]

(2) ڄڻ شبِ قدر حاصل ڪري ورتي

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰہُ الْحَلِيْمُ الْكَرِيْمُ، سُبْحٰنَ اللّٰہِ رَبِّ السَّمٰوٰتِ السَّبْعِ وَرَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيْم

(خداءِ حليم و ڪريم کان سواءِ ڪوئي عبادت جي لائق ناھي، اللہ عَزَّ وَجَلَّ پاڪ آھي جيڪو ستن آسمانن ۽ عرشِ عظيم جو پروردگار آھي)

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّمَ: جنھن ھن دُعا کي ٽي ڀيرا پڙھيو ڄڻ ان شبِ قدر کي حاصل ڪري ورتو. (ابنِ عساڪر ج 19، ص 155، حديث 4455)

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِيْب! صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

---

[1] … الترغيب والترھيب، ج ٢، ص ٣٢٩، حديث ٣١

[2] … مجمع الزوائد،ڪتاب الادعية،باب فی ڪيفية الصلاة...الخ،254/10،حديث:17305

www.dawateislami.net